AVİM Yorum • No: 2019 / 57 • Eylül 2019

METSAMOR NÜKLEER SANTRALİ'NİN YARATTIĞI TEHDİT DAHA NE KADAR SÜRECEK?

Tutku DİLAVER

Analist

Amerika Birleşik Devletlerinde yayın yapan ve tüm dünyada izleyici bulan HBO kanalı son dönemde Çernobil adlı bir dizi yayınlamaya başladı. Söz konusu dizide Çernobil Nükleer Santralinin yarattığı felakete dikkat çekilirken, kazaya sebep olan nedenleri araştıran bir ekibin hikâyesi anlatılıyor. Geniş izleyici kitlelerine ulaşan bu dizi sayesinde, Sovyetler döneminde yapılan diğer nükleer santrallerin taşıdığı tehlike de böylece tekrar gündeme geldi. Bilindiği üzere bugün Çernobille yaşıt ve aynı teknolojiye sahip bir başka nükleer santral olan Metsamor Nükleer Güç Santrali (Metsamor NGS) hala faaliyetine devam ediyor.

Ermenistan uzun yıllardır, enerji ihtiyacını ikame edecek başka bir alt yapısı olmadığı gerekçesiyle, Metsamor NGSnin kapatılmasının mümkün olmadığını savunuyor[1]. Bölge ülkeleri ve Avrupa Birliğinin (AB) Ermenistanı santralin kapatılması konusunda defaatle uyarmasına karşın, Santral faaliyet göstermeye devam ediyor. Hatırlanacağı üzere, 2017 yılında AByle imzalanan Kapsamlı ve Genişletilmiş Ortaklık Antlaşması (CEPA) sonrasında Metsamorun kapatılması konusu gündeme gelmişti. Ancak daha sonraki yıllarda, AB Metsamor NGSnin modernleştirilerek faaliyetine devam edebilmesine yönelik fon sağlamaya başladı. Bu durum Ermenistanın, Santrali kapamaya yönelik bir tasarrufta bulunmasını ertelemesine ve Nükleer tehdidin daha çok büyümesine neden oluyor.

Oysa AB Adalet Divanı (ABAD), 29 Temmuzda aldığı Belçika kararında, Doel 1 ve Doel 2 santrallerinin hizmet sürelerinin 2025 yılına kadar uzatılması kararını uygunsuz buldu.[2] Belçika, tıpkı Ermenistan gibi, ülkenin söz konusu santrallere olan bağımlılığını öne sürerek iki santralin hizmet süresini uzatmıştı. Ancak, gerekli çevre raporlarının alınmadan böyle bir karar alınması çevre örgütlerini harekete geçirmiş ve konu ABADa intikal etmişti. ABADın kararına göre gerekli güvenlik önlemleri alınmaz ve modernleştirme çalışmaları yapılmazsa santrallerin çalıştırılmaya devam ettirilmesi söz konusu olamayacak.

Doel 1 ve Doel 2 santrallerinin yarattığı tehdide karşı oldukça sert bir tutum izleyen ABnin Metsamor için aynı tutumu sergilememesi ikircikli bir durum yaratıyor. AB, Çernobil ile aynı teknolojiye sahip olan Metsamor NGSnin modernleştirilmesi için Ermenistana ek kaynak sağlıyor. Ancak bu durum Ermenistanın enerji ihtiyacı sorununa kesin bir çözüm getirmediği gibi, Santralin yarattığı tehdidin büyümesine neden olmaktan başka bir sonuç

getirmiyor. Öyle ki, 30 Temmuzda Ermenistan Nükleer Güvenliği Sağlama Komitesi Başkanı Aşot Martirosyan Metsamorun ikinci bölümünün Eylülde tekrar üretime başlayacağını duyurdu.[3]

Aslında söz konusu kararın arkasında, Ermenistanda 10 Temmuzda Erivan ve Hrazdan Termal Enerji Santrallerinde meydana gelen arıza sonucu doğan elektrik sıkıntısı yatıyor. Arıza Ermenistanda kısa süreli olarak enerji arzı sıkıntısı çekilmesine neden oldu.[4] Bu durum karşısında yeni adımlar atılması gerekliliği de ortaya çıktı. Ermenistan Başbakan Yardımcısı Tigran Avinyan 17 Temmuzda yaptığı açıklamada, *Ermenistanın enerji sisteminin üç kaynağa dayandığını, nükleer enerjiden vazgeçmek istemediklerini ancak yeni bir nükleer santral inşasının gündemde olduğunu* duyurdu[5]. Rusya ile yeni santral hakkında görüşmelerin yapıldığını sözlerine ekleyerek, yeni santralin Metsamor santralinin kapatılmasının ardından devreye alınacak bir santral olduğunu belirtti.

Ancak yeni santralin ne zaman faaliyete geçirileceği konusu hala belirsizliğini korumakla birlikte, Ermenistan gibi bir kara ülkesinde nükleer enerji hala pek sağlıklı bir seçenek gibi durmuyor. Gelecekte yeni bir santral yapılsa dahi, bu santralin nasıl yönetileceği sorusu geçerliliğini koruyacaktır.

Keza radyoaktif yakıt atıklarının güvenli olarak korunması konusu nükleer santraller açısından önemli bir unsuru oluşturuyor. Ermenistanın bugüne kadar Metsamor NGSnin atıklarını hangi koşullarda sakladığına dair pek çok iddia bulunuyor. Metsamorun eski depolama havuzunun dolduğu ve bu nedenle atıkların saklaması için Fransızlar tarafından yapılan geçici bir depolama havuzu kullanıldığı söyleniyor.[6] Hatta atıkların Aras Nehri aracılığıyla Hazara döküldüğü yönünde uzun yıllardır devam eden iddialar bulunmakta.[7]

Ermenistanda yeni kurulacak santralin atıklarının uzaklaştırılabilmesi için Rusya ile görüşmeler yaptığı haberleri geçtiğimiz günlerde Ermeni basınında yer aldı. Ermenistan ile Rusya atıkların demiryolu aracılığıyla Rusyaya ulaştırılması için anlaşma sağlamaya çalışıyor. Ancak, Ermenistanın Dağlık Karabağda sürdüğü işgal nedeniyle Azerbaycanla sınırlarının kapalı olması, demiryolu bağlantısının önünde önemli bir engel olarak duruyor. Diğer yandan Gürcistan üzerinden sağlanacak olası bir demiryolu bağlantısı ise Abhazya ve Osetyadan geçecek olması nedeniyle Gürcistan yönetimi tarafından olumlu karşılanmayabilir.[8] Dolayısıyla, Ermenistan yeni yapılacak santralin atıklarını da saklayabilecek bir olanak yaratamazsa, Metsamorun yarattığına benzer çevre zararına neden olabilir.

Ermeni yetkililer aceleci ve bir o kadar da tehlikeli kararlarla hem Ermeni halkının hem de bölge halkının sağlığını tehlikeye sokuyor. Metsamor Nükleer Santralinin faaliyetlerine son verilmesi ve güvenli bir şekilde sökülmesi konusunda atılacak olumlu adımlar başta Ermenistan olmak üzere bölgedeki pek çok ülkeye rahat bir nefes aldıracaktır.

Türkiyenin Sürece Dair Tek Taraflı çabaları

Türkiye Metsamor Nükleer Santralinin yarattığı tehlikeye karşı tek taraflı önlem çabalarını sürdürüyor. Iğdırda artan kanser vakalarına Metsamorun neden olabileceği yönündeki

iddialar geçtiğimiz aylarda TBMM gündemine taşındı. Bunun üzerine Haziran ayında Iğdırda bir tatbikat da yapıldı. Ulusal Medikal Kurtarma Ekibi (UMKE) ve jandarma ekiplerince araçlarla, İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (AFAD)ın işbirliğiyle gerçekleştirilen tatbikatta, olası bir nükleer afetin Türkiye için oluşturabileceği tehdide de dikkat çekildi.[9] Ancak Türkiye sınırına sadece 16 km uzaklıkta bulunan Metsamor Santralinin yarattığı tehdide kalıcı bir çözüm bulunmadığı sürece, olası bir felaket durumunda Türkiyenin alacağı önlemler tek başına yeterli olmayacaktır. Metsamorun yarattığı tehdit konusuna ve ABnin de içinde bulunduğu uluslararası toplumun sorumluluğuna dikkat çekilmelidir.

Başlık Görseli EVNReport.com adresinden alınmıştır.

[1] Ermenistan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı: 'Yeni nükleer santralin inşası söz konusu değil', *Ermeni Haber Ajansı*, 25 Mayıs 2018, https://www.ermenihaber.am/tr/news/2018/05/25/Ermenistan-nükleer-santrali/130017.

[2] Belgium broke law but can keep nuclear plants open, EU court rules, *Deutsche Welle*, 29 Temmuz 2019, https://www.dw.com/en/belgium-broke-law-but-can-keep-nuclear-plants-open-eu-court-rules/a-49787150.

[3] Armenia nuclear plant 2nd power unit to resume electricity supply in September, *News.am*, 30 Ağustos 2019, https://news.am/eng/news/530932.html.

[4] Energy problem solved: Pashinyan assures system has shown sufficient flexibility, *ArmenPress*, 11 Temmuz 2019, https://armenpress.am/eng/news/981351/ .

[5] Rusyanın Ermenistanda yeni bir Nükleer Enerji Santralinin inşa edilmesine katılma olasılığı var, *ArmRadio*, 17 Temmuz 2019, https://tr.armradio.am/2019/07/17/rusyanin-ermenistanda-yeni-bir-nukleer-enerji-santralinin-insa-edilmesine-katilma-olasiligi-var/.

[6] Armenia's Metsamor NPP continues to threaten regional environment, 12 Temmuz 2019, https://menafn.com/1098956967/Armenias-Metsamor-NGS-continues-to-threaten-region.

[7] Sabir Şahtahtı , Metsamor Nükleer Santrali: Bölgesel Güvenliğe Bir Tehdit, *Bilgesam*, 02 Kasım 2017, http://www.bilgesam.org/incele/5708/-metsamor-nukleer-santrali--bolgesel-guvenlige-bir-tehdit/#.XXVvttPVLIU.

[8] The issue of bringing nuclear fuel used by Russia to Russia is on the political plane, *Verelq*

, 30 Ağustos 2019, https://verelq.am/en/node/52030?fbclid=IwAR3m7DXIjA_VqeLwafnP-VQAfVSXAmsJNXY-c5klCJ8_IqYoK6088WduWSc (haberin Ermeniceden İngilizceye çevirisi groong.com tarafından yapılmıştır.)

[9] Metsamor TehdidineKarsı Tatbikat Yapıldı, *Anadolu Ajansı*, Erişim Tarihi: 08 Ağustos 2019, https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/metsamor-tehlikesine-karsi-tatbikat-yapildi/1508872

Yazar Hakkında :

Tutku Dilaver, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2015 yılında mezun olmuştur. 2020 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalına bağlı Kafkasya Çalışmaları Programında tezli yüksek lisansını tamamlamıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

2017 Ağustos ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinde (AVİM) başladığı 6 aylık uygulamalı eğitim programını tamamlamış, Misafir Araştırmacı olarak AVİM'e katılmıştır. 2019-2023 yılları arasında AVİM'de Analist olarak çalışmıştır.

Atıfta bulunmak için: DİLAVER, Tutku. 2020. "METSAMOR NÜKLEER SANTRALİ'NİN YARATTIĞI TEHDİT DAHA NE KADAR SÜRECEK?." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2019 / 37. Eylül 09. Erişim Kasım 08, 2020. https://www.avimbulten.org/tr/Yorum/METSAMOR-NUKLEER-SANTRALI-NIN-YARATTIGI-TEHDIT-DAHA-NE-KADAR-SURECEK

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır